

20B-Hamzatul-Waswl (Hamza Ya Kuunganisha)

هَمْزَةُ الْوَصْلِ Hamzatul-Waswl - Hamza Ya Kuunganisha:

Ni hamzah inayotamkwa katika neno na haitamkwi (hutoweka) wakati wa kuunganisha na neno la nyuma yake.

Inaitwa 'Waswl' kwa sababu inaupelekea ulimi kuweza kutamka herufi inayoanzia na herufi yenyeye sukuwn; na kwa sababu hiyo ndio ikaitwa سُلْمٌ اللِّسَانِ (sullamul-lisaan - ngazi ya ulimi) kwa sababu inaeleweka kuwa maneno ya kiarabu yote hayaanzwi kwa herufi yenyeye sukuwn¹.

Vipi kuitamka inapounganishwa na neno kabla yake:

قُلْ أَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَّمَ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ أَصْطَفَىٰ

((Qulil-Hamduli-LLaahi wa salaamun-'alaa 'ibaadihi-lladhiyna-stwafaa))

Hamzah katika neno أَلْحَمْدُ na أَصْطَفَىٰ haitamkwi kwa vile yameungana maneno kabla yake. Au sivyo ingelikuwa ni kutamkwa ifuatavyo ambavyo itakuwa ni makosa kwa sababu maneno yatakuwa yanakatwakatwa:

((Qul Al-HamduliLLaahi wa salaamun 'alaa 'ibaadhihi alladhiyna astwafaa))

Vipi kuanzia kutamka هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl)

Hupatikana katika اسم (ism - nomino), فعل (fi'l - kitenzi) na herufi حرف (harf - herufi) moja tu ambayo ni لَامُ التَّعْرِيفِ (laamut-ta'riyf - ya kibainishi

¹Waarabu hawaanzi kwa sukuwn na wala hawasimami kwa harakah, hii ni kanuni inayoeleweka katika lugha ya Kiarabu; hii ni kusema kuwa haiwezekani kuanza kutamka neno lenye sukuwn; hivyo basi itapokuwa mwanzo wa neno ipo herufi ya sukuwn, patahitajika hamzah hii ya waswl ili kuweza kulitamka hilo neno..

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-wasl) ; (الـ) lakini katika kutamkwa kwake, *i'raab* ya hubadilika kwa kuwa inategemea kile kinachokutana nacho hiyo hamzah.

1- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْأَسْمَاءِ - Hamzatul-Wasl katika nomino (اسم)

Inaweza kuwa katika nomino za kawaida na zisizo za kawaida.

Katika nomino za kawaida kama مَصْدَر (maswdar - asili ya neno) ya kitenzi kilichopita خُمَاسِي (khumaasiy - kitenzi chenyeherufi tano) na سُدَاسِي (sudaasiy - kitenzi chenyeherufi sita) hutamkwa kwa kasrah:

Aayah	Matamshi	Neno
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ أَفْتَرَآءٌ عَلَى اللَّهِ ²	iftiraaaa	أَفْتَرَآءٌ
إِنَّ فِي الْخَتْلَفِ آلَيْلٍ وَآلَنَّهَارِ ³	ikhtilaaf	آخْتَلَفِ
وَمَا كَانَ آسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لَأَيْهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ ⁴	istighfaar	آسْتِغْفَارُ
وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَشْرَكَ آسْتِعْجَالُهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ ⁵	isti'jaalahum	آسْتِعْجَالُهُمْ
وَأَصْرُرُوا وَأَسْتَكْبِرُوا آسْتِكْبَارًا ⁶	istikbaaraa	آسْتِكْبَارًا

²Al-An'aam (6: 140)

³Yuwnus (10: 6)

⁴At-Tawbah (9: 114)

⁵Yuwnus (10 : 11)

⁶Nuwh (71 : 7)

Katika nomino zisizo za kawaida hutamkwa pia kwa kasrah ikiwa itaanzwa kusomwa yenyewe, nayo imetokea katika maneno saba pekee katika Qur'aan yaliyokuja katika mifumo kadhaa.

Linapoanza kutamkwa	Matamshi inapoungwa	Aayah	Neno
ibniy	innab-nyi Bonyeza usikilize	وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّي إِنَّ آبِنِي مِنْ أَهْلِي ⁷	ابن
ibna	yaa 'Iysab-na Maryam Bonyeza usikilize	إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُونَ يَعِيسَىٰ أَبْنَ مَرِيمَ ⁸	
ibnata	wa Maryamab-nata Bonyeza usikilize	وَمَرِيمَ أَبْنَتْ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرِجَاهَا ⁹	ابنة
ibnatayya	ihdab-natayya Bonyeza usikilize	قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنِكِحَكَ إِحْدَى أَبْنَتِي هَتَّيْنِ ¹⁰	ابنة
imri-in	kullum-riin Bonyeza usikilize	كُلُّ أَمْرِي بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ¹¹	امرأة ¹²

⁷Huwud (11 : 45)

⁸Al-Maaidah (5: 112)

⁹At-Tahriym (66 : 12)

¹⁰Al-Qaswasw (28: 27)

¹¹At-Twuwr (52: 21)

¹²Neno pekee ambalo هَمْزَةُ الْقَطْعِ (hamzatul-qatw') ya mwisho wa neno inabadilika *i'raab* yake kuwa ima raf'u (dhwammah), jarr (kasrah) au naswb (fat-hah) kutegemea hali yake ya swarf katika kauli.

imru-un	inim-ru-un Bonyeza usikilize	إِنْ آمَرُوا هَلْكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ ¹³	
imra-an	abuwkim-raa Bonyeza usikilize	مَا كَانَ أَبُوكِ آمِرًا سَوْءًةٍ	
imra-ata	aamanum-ra-ata Bonyeza usikilize	وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ عَمِنُوا آمَرَاتٍ فِرْعَوْنَ ¹⁴	امرأت
imra-atayni	min duwnihimum- ra-atayni... Bonyeza usikilize	وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ آمَرَاتِينِ تَذُودَانِ ¹⁵	au امرأة
imra-atun	wa inim-ra-atun Bonyeza usikilize	وَإِنْ آمَرَاهُ حَافَتْ مِنْ بَعْلَهَا نُشُورًا	
ithnaani	al-waswiyyatith- naani Bonyeza usikilize	إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةُ آثَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ ¹⁶	اثنين

¹³An-Nisaa (5: 176)

¹⁴At-Tahriym (66: 11)

¹⁵Al-Qaswasw(28 :23)

¹⁶Al-Maaidah (5: 106)

ithnayni	thaaniyah-nayni Bonyeza usikilize	إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيٌ 17 آثَنِيَنْ	
ithnataa	minhuth-nataa Bonyeza usikilize	فَآنَفَجَرَتْ مِنْهُ آثَنَتَا عَشَرَةَ عَيْنًا ¹⁸	
ithnatay	wa qatw-twa'naahumuth-natay Bonyeza usikilize	وَقَطَعْنَاهُمْ آثَنَتَيْ عَشَرَةَ أَسْبَاطًا ¹⁹ أَمَّا	اثنتين
ismuhu	mim-ba'-dis-muhuu Bonyeza usikilize	وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي آسَهُهُرْ أَحْمَدُ ²⁰	اسم
isma	sabbihis-ma Bonyeza usikilize	سَبِّحْ آسَمَ رَبِّكَ أَلَّا عَلَىٰ ²¹	

همزة الوصل في الخزوف - Hamzatul-Wasw1 Katika Herufi

(hamzatul-wasw) Inapotokezea katika herufi ya (laamut-ta'riyf - ya kibainishi (الـ hutamkwa kwa fat-hah daima ikiwa msomaji

¹⁷At-Tawbah (9: 40)

¹⁸Al-Baqarah (2: 60)

¹⁹Al-A'raaf (7: 160)

²⁰As-Swaff (61: 6)

²¹Al-A'alaa (87: 1)

ataanza na neno. Ama akiendelea haitotamkwa. Mifano iliyokariri ni katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى) :

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُوسُ الْسَّلَمُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَارُ
 الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ²²

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنِينَ وَالْقَنِيتَ وَالصَّلِيقَينَ
 وَالصَّلِيقَاتِ وَالصَّابِرَاتِ وَالخَشِعَاتِ وَالخَشِعَتِ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ
 وَالصَّتِيمَاتِ وَالْحَفِظَاتِ فُرُوجُهُمْ وَالْحَفِظَاتِ وَالْأَذْكَرِينَ اللَّهُ كَثِيرًا
 وَالْأَذْكَرَاتِ أَعْدَ اللَّهُ هُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ²³

Tanbihi:

Kuingiza لام التعريف (laamut-ta'riyf - ya kibainishi) katika neno lililo na همزة (hamzatul-waswl), haiondoki hukmu yake. Hivyo basi huanziwa kwa همزة الوصل (hamzatul-waswl) ya neno hutoweka kwa maana haitamkwi tena kwa sababu limekuwa katikati ya neno. Mfano ni neno la الاسم katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى) :

وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابِرُوا بِالْأَلْقَبِ بِئْسَ الْأَسْمَ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ²⁴

Ikibidi msomaji asimame katika neno la nyuma yake kama vile الوقف الإخباري (Kisimamo cha mtihani), neno hilo litaanziwa katika hali mbili zifuatazo:

²²Al-Hashr (59: 23)

²³Al-Ahzaab (33: 35)

²⁴Al-Hujuraat (49: 11)

- i. Kuanzia kwa hamzah ya fat-hah **الْسُّمُّ** (alismu)
- ii. Kuondosha **هَمْزَةُ الْوَصْلِ** (hamzatul-waswl) na kuanzia kwa **ل** ya kasrah **لِسْمُ** (lismu).

3- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْأَفْعَالِ - Hamzatul Waswl Katika Kitenzi:

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (Hamzatul-waswl) inapokuwa katika neno pekee la kitensi hutamkwa ima kwa kasrah au kwa dhwammah kwa kutegemea *i'raab* ya herufi ya tatu katika neno. Ikiwa *i'raab* katika herufi ya tatu kuanzia kwenye هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) ina fat-hah au kasrah, basi هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) hutamkwa kwa kasrah. Ikiwa ina dhwammah, hutamkwa kwa dhwammah.

Dhwammah Katika Herufi Ya Tatu		Kasrah Katika Herufi Ya Tatu		Fat-hah Katika Herufi Ya Tatu	
Matamshi	Neno	Matamshi	Neno	Matamshi	Neno
ushdu <u>d</u>	آشَدْ	ihdinaa	آهَدِنَا	iqtarabati	آقْرَبَتْ
uskun	آسْكُنْ	idhwrib	آضْرِبْ	intwaliqw	آنطَلِقُواْ
ubtu ya	آبْتَلِيَ	infiruu	آنفُرُواْ	istaghfir	آسْتَغْفِرْ
u'budu <u>w</u>	آعْبُدُواْ	iswbir	آصْبِرْ	idh-hab	آذَهَبْ
usjudu <u>w</u>	آسْجُدُواْ	ikshif	آكْشِفْ	irtadhwaa	آرْتَضَى

Isipokuwa: Maneno matano pekee katika Qur-aan ya vitenzi vyatia kuamuru (أُمُرٌ) ambavyo vimo katika minyambuliko mbali mbali. Hivi japokuwa herufi ya tatu ni dhwammah, lakini yanapaswa kutamkwa kwa kasrah inapoanziwa. Hii ni kwa sababu *i'raab* ya dhwammah katika herufi ya tatu siyo ya asili bali inatokana na sababu ya uwingi (جَمْعٌ) wa kuamuru.

Linapoanza kutamkwa	Linapoungwa	Aayah
iqdhwuw	thummaq-dhwuw... Bonyeza usikilize	ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيْهِ وَلَا تُنْظِرُونَ ²⁵
imdhwuw	wamdhwuw... Bonyeza usikilize	وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمِنُونَ ²⁶
ibnuw	faqaalub-nuw... Bonyeza usikilize	فَقَالُوا أَبْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَنًا ²⁷

²⁵Yuwnus (10: 71)

²⁶Al-Hijr (15: 65)

²⁷Al-Kahf (18: 21)

imshuw	...animshuw... Bonyeza usikilize	وَأَنْطَلَقَ الْمَلَائِكَةُ مِنْهُمْ أَنِّي آمَشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ إِلَهَتِكُمْ ²⁸
iytuwniy	...fis-samawaati (+ sukuwn) tuwniy... Bonyeza usikilize	أَمْ هُمْ شَرِكُونَ فِي السَّمَاوَاتِ آتَيْنَا إِنَّكُمْ مِنْ قَبْلِ هَذَا ²⁹
iytuw	...thumma (+ sukuwn) tuw... Bonyeza usikilize	فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ آتَيْنَا صَفَّا ³⁰

²⁸Swaad (38: 6)

²⁹Al-Ahqaf (46: 6)

³⁰Twaaha (20: 64)